

Zprávy a oznámení

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 64 (2019), No. 2, 120–122

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/147806>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2019

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library*
<http://dml.cz>

Zprávy oznámení &

PŘED STO LETY SE NARODIL ZAKLADATEL ČESKÉHO JADERNÉHO VÝZKUMU ČESTMÍR ŠIMÁNĚ

Fyzik s nakažlivým entuziasmem pro jádro se narodil 9. května 1919 v Kateřinkách u Opavy. K jaderné fyzice se talentovaný všeměl, který hovořil sedmi jazyky a na setkání citoval latinské klasiky, dostal náhodou, když jej za 2. světové války v jedné z knih zaujala zmínka

o štěpení uranu. Pak jí ale zasvětil celý svůj život. Jako absolvent Vysoké školy technické Dr. E. Beneše hostoval v letech 1947 až 1949 na dvou stážích v Laboratoři jaderné chemie u profesora Frédérica Joliot-Curie na Collège de France v Paříži. Nositele Nobelovy ceny zaujal pragmatickým přístupem – když potřeboval nějaký přístroj, sám si jej vymyslel a sestavil. Během své stáže dostal tehdy mladý český vědec při pozorování pokusů na urychlovači třetinu smrtelné dávky záření... Pařížská zkušenost z oboru urychlovačů částic a dovezené technické podklady významně ovlivnily nejen jeho další vědeckou dráhu, ale celý vývoj jaderného know-how v naší zemi. Po návratu z Paříže se zapojil do budování Ústavu pro atomovou energii ČAVU a v roce 1955 pomáhal se založením Ústavu jaderné fyziky, kde byl poté dva roky ředitelem.

Pamětní deska prof. Šimáně v Řeži (zdroj: ÚJF AV ČR)

Odhalení pamětní desky v Řeži (zdroj: ÚJF AV ČR)

V letech 1961–1964 pracoval v Mezinárodní agentuře pro atomovou energii ve Vídni jako ředitel Divize technických dodávek a jaderných surovin. Po návratu přešel na Fakultu technické a jaderné fyziky (později FJFI) ČVUT, kde byl v dubnu 1964 jmenován profesorem užitě a jaderné fyziky, stal se vedoucím nové katedry jaderných reaktorů a postupně zastával i funkce proděkana pro vědecko-výzkumnou činnost a děkana. Na fakultě inicioval mj. zřízení laboratoře neutronové difraktoografie, mikrotronu, a vybudování školního reaktoru nulového výkonu. V roce 1985 obhájil na FEL ČVUT doktorskou práci (pro dosažení titulu doktora věd – DrSc.) na téma Neutronika.

Čestmír Šimáně je neodmyslitelně spojen také s československou spoluprací se Spojeným ústavem jaderných výzkumů v ruské Dubně. Řadu let byl členem vědecké rady SÚJV, předsedou komise pro spolupráci s SÚJV při ČSAV a zastával i post jednoho ze dvou zástupců ředi-

tele SÚJV Dubna. Profesor Šimáně zemřel 26. července 2012 ve věku 93 let. Poslední vědecký článek publikoval měsíc před tím.

Profesor Šimáně byl zakladatelem řady institucí spjatých s jaderným výzkumem i výukou, neúnavným propagátorem využití jaderné energie a jedním z našich prvních vyslanců v mezinárodních organizacích, včetně Mezinárodní agentury pro atomovou energii. Reprezentoval republiku na mnoha vědeckých konferencích, podílel se na výstavbě jaderné elektrárny v Jaslovských Bohunicích, pracoval na projektu jaderné elektrárny v Dukovanech, působil jako člen poradního sboru Státního ústavu pro jadernou bezpečnost a doslova do posledního dechu pracoval v laboratoři urychlovače Mikrotron v tunelu pod pražským Vítkovem na vědeckých projektech Ústavu jaderné fyziky.

V květnu 2019 by se profesor Šimáně dožil sta let. Výročí si 14. května ve středočeské Řeži kromě jeho žáků, vědeckých kolegů a rodiny připomněly také organi-

zace ÚJV Řež, Centrum výzkumu Řež a Ústav jaderné fyziky AV ČR ve spolupráci s obcí Husinec-Řež. Vzpomínkovou akci s příspěvkem několika řečníků včetně Čestmíra Šimáně ml. doprovodila vernisáž dobových fotografií a završilo ji odhalení pamětní desky.

„*Profesor Šimáně vydobyl československému jádru ve světě zvučné jméno, na kterém naše společnost dodnes staví při získávání komerčních zakázek a navazování kontaktů s mezinárodními institucemi*“, zhodnotil přínos Čestmíra Šimáně Daniel Jiříčka, předseda představenstva a generální ředitel ÚJV Řež, jedné z nástupnických organizací Ústavu jaderné fyziky v Řeži, který Šimáně pomáhal v roce 1955 založit. V roli ředitele této výzkumné organizace Čestmír Šimáně také v září 1957 spouštěl první československý výzkumný reaktor, v podstatě na staveništi, neboť ústav byl dostaven až v roce 1960.

„*Byl nepřehlédnutelný nejen díky svým hlubokým odborným znalostem a pracovnímu zápalu, ale také jako veskrze renesanční osobnost s mnoha kulturními zá-*

jmy. Svůj zápal přenesl na celé generace následovníků, z nichž mnozí dodnes pracují nebo spolupracují s Ústavem jaderné fyziky“, připomněl Ondřej Svoboda, zástupce ředitele ÚJF AV ČR. Díky Šimáněmu mohou dodnes v Česku budoucí i současní jaderníci experimentovat na různých urychlovačích (kruhových i lineárních), zkoumat strukturu materiálů v laboratořích neutronové difrakce či provádět pokusy na školním reaktoru.

„*Poválečné výzkumné a vývojové aktivity, ve kterých vystupuje jméno Čestmíra Šimáně, jsou široce rozkročené. V oblasti jaderného výzkumu se zasloužil nejen o odborné základy, ale byl také jedním z prvních propagátorů a popularizátorů, „tváří“ našeho oboru*“, hodnotí Milan Patrik, ředitel Centra výzkumu Řež. Sám profesor Šimáně často opakoval, že vědeckou činností nelze provozovat jen jako zálibu, ale že je potřeba neustále hledat možnosti aplikace výsledků, ať již v jaderné energetice nebo i v jiných oborech.

ÚJV, a. s., ÚJF AV ČR,
upravil Miroslav Dočkal